

Naknade od javnih vlasti: Praćenje slučajeva ratnih invalida i porodičnih penzija

Uvod

Ustav Republike Kosovo garantuje pojedincima pravo da zahtevaju naknadu štete od organa javnih vlasti za bilo kakvu pričinjenu štetu. Takođe garantuje građanima pravo da podnesu peticiju na sudske odluke, što sa sobom podrazumeva i traženje naknade za nepravедno pričinjenu štetu. Oba prava su podjednako važna u poštovanju pravičnosti i pravde za sve. Pravo na naknadu u slučajevima štete koju organi javnih vlasti prouzrokuju pojedincima je priznato Zakonom o obligacionim odnosima¹.

U datom pravnom okruženju, Osnovni sud u Prištini se bori sa značajnim brojem nerešenih upravnih predmeta, kojima upravlja prevashodno administrativno odeljenje. Ovaj kratak izveštaj posebno se bavi praćenjem prava na naknadu štete u upravnom postupku, usredsređujući se na odnos između države (javne uprave) i fizičkih lica. Fokus je isključivo na pravu na naknadu štete pojedincima, isključujući razmatranje naknade za javne službenike u javnoj upravi.

Demokratija Plus (D+) je propratila deset predmeta upravnih prekršaja od maja 2023. i nastaviće ovaj nadzor, pokrivajući još deset predmeta do maja 2025. godine. Primarni cilj je da se dobiju informacije iz prve ruke o tome kako ovim predmetima rukuju kosovski sudovi, posebno Osnovni sud u Prištini i Apelacioni sud. Predmeti odabrani za potrebe praćenja biraju se nasumično, kako bi se obezbedio reprezentativan uzorak. Ovi predmeti služe kao ilustrativni primeri i inspiracija za druge građane da se založe za svoja prava u budućnosti, kao i za podizanje svesti.

Ovaj kratak izveštaj obuhvata dva specifična predmeta, prvi se odnosi na pravo na penziju za ratne invalide, dok se drugi predmet odnosi na pravo na porodičnu penziju.

¹ Službeni list Republike Kosovo. Zakon br. 04/L-077 o obligacionim odnosima, član 153: [ZAKON BR. 04/L-077 O OBLIGACIONIM ODNOSIMA \(rks-gov.net\)](http://ZAKON.BR.04/L-077.O.OBLIGACIONIM.ODNOSIMA(rks-gov.net)) [poslednji put pristupljeno 15. avgusta 2023].

Zakon br. 04/L-054 uređuje status i prava palih boraca, invalida, veterana, pripadnika Oslobodilačke vojske Kosova (OVK), civilnih žrtava i njihovih porodica. Invalidi OVK, pod uslovima i kriterijumima propisanim ovim zakonom, ostvaruju pravo na individualnu invalidsku penziju². U cilju ostvarivanja prava i beneficija u skladu sa stepenom invalidnosti i utvrđivanja procenta fizičkog oštećenja, invalidi OVK su klasifikovani u osam grupa.³

U drugom predmetu, ovo pitanje je uređeno Zakonom br. 04/L-131 o penzijskim šemama koje finansira država⁴. Prema ovom zakonu, pravo na porodičnu penziju imaju svi bivši korisnici porodične penzije mlađi od šezdeset pet (65) godina koji svoje pravo mogu dokazati rešenjem ili penzionim čekovima koji dokazuje da su bili korisnici porodične penzije, pre 01. januara 1999. godine, u skladu sa odredbama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju broj 011-24/83.

1. ročište

Predmet: Pravni postupak N.L. protiv MFRT-a - Odeljenje za porodice palih boraca, ratne invalide i civilne žrtve

Tužilac: N.L

Tuženi: Ministarstvo rada i socijalne zaštite – sada Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT)

Ime sudije: Kreshnik Kaçiu

Dana: 15.06.2023.

U ovom praćenom slučaju, tužilac, N.L., pokrenuo je pravni postupak pred Osnovnim sudom protiv tuženog Ministarstva finansija, rada i transfera - Odeljenja za porodice mučenika, ratnih vojnih invalida i civilnih žrtava, tražeći priznavanje prava na ratnu invalidsku penziju.

Prvobitno, tužilac N.L. suočio se sa odbijanjem od strane prvostepenog tela, MFLT - Odeljenja za porodice mučenika, ratnih vojnih invalida i civilnih žrtava. Nakon žalbe Savetu za žalbe u januaru 2019. godine, žalba je ponovno odbačena kao neosnovana. Razlozi ovog odbijanja isticali su da tužilac ne ispunjava kriterijume navedene u Zakonu o statusu i pravima mučenika, invalida, veterana, pripadnika OVK.

Zatim, u februaru 2019. godine, N.L. je pokrenuo tužbu protiv MFLT-a pred Osnovnim sudom. Nakon četiri godine, u septembru 2023. godine, predmet je došao na odlučivanje na sudskom ročištu. Tokom oba pripremnog i glavnog saslušanja, N.L. je bio zastupan od strane advokata R.S., dok nije bilo predstavnika tuženog.

Tokom glavnog ročišta, zakonski zastupnik tužioca je citirao nalaz medicinskog veštačenja, koji potvrđuje da je tužilac „Zbog povreda zadobijenih u ratu Oslobodilačke vojske Kosova (OVK), zadobio stepen invalidnosti od 30%”. Takođe, predstavljen je izveštaj finansijske ekspertize koji izračunava period i iznos novčane nadoknade koji se duguje tužiocu.

² Službeni list Republike Kosovo. ZAKON br. 04/L-054 o statusu i pravima palih boraca, invalida, veterana, pripadnika Oslobodilačke vojske Kosova, civilnih žrtava rata i njihovih porodica, član 9. <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2793> [poslednji put pristupljeno 16. novembra 2023].

³ Ibid, član 10

⁴ Službeni list Republike Kosovo. ZAKON br. 05/L-031 o opštem upravnom postupku, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12559> [poslednji put pristupljeno 17. novembar 2023]

Zaključak: U vezi sa ovim predmetom, Osnovni sud je 11. septembra 2023. godine presudio u korist tužioca N.L., poništavajući drugostepeno rešenje MFRT-a. Sud je priznao N.L. pravo na ratnu invalidsku penziju u VII⁶ grupi invalidnosti i naložio odgovarajuću naknadu štete. Sud je napomenuo da je njegova odluka zasnovana na uverenju stručnjaka Univerzitetskog kliničkog centra Kosova (UKCK) koji su potvrdili zdravstveni stanje⁶.

Pored toga, sud je procenio zakonitost odluke koja je osporena tužbom. Međutim, uočene su pravne greške, pri čemu se konstatuje da je odluka bila nejasna, kontradiktorna i nije se pridržavala Zakona o opštem upravnom postupku. Sud je istakao da odluke treba da sadrže sažetak faktičkih saznanja zasnovanih na predstavljenim dokazima i zahtevaju jasna obrazloženja, što je nedostajalo u ovom slučaju. **Top of Form**

2. ročište

Predmet: Priznavanje porodične penzije H.D. protiv MFRT-a - Odeljenje za penzije

tužilja: H.D.

Tuženi: Ministarstvo rada i socijalne zaštite – sada Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT)

Ime sudije: Kreshnik Kaçiu

Dana: 10.07.2023.

Na osnovu dosadašnjeg praćenja, uobičajena je pojava da tuženi izostaju sa sudskih ročišta, dok je izostanak tužioca retko viđen scenario. Na nedavnom ročištu, imenovani tužilac, H.D., nije prisustvovao niti je odredio zastupnika. I pored istovremenog izostanka obe stranke, ročište je održano po rasporedu.

Na sličan način kao i na pomenutom ročištu, pokrenut je i sudski postupak protiv organa javnih vlasti – Ministarstva finansija, rada i transfera, konkretno Odeljenja za penzije. Proces je pokrenut 20. maja 2022. godine, kada je H.D. pokrenula sudski postupak protiv MFRT-a, osporavajući odbijanje njenog zahteva za priznavanje porodične penzije, shodno Zakonu o penzijskim šemama koje finansira država iz januara 2022. godine. Žalba H.D. Žalbenoj komisiji MFRT-a je ranije odbačena.

U samoj srži pravnih potraživanja H.D. leži ubedljiv proces dokazivanja – radne knjižice i potvrde o radnom stažu – po kojima je njen pokojni suprug A.D., imao 15 godina i 6 meseci radnog staža. U svojoj tužbi protiv MFRT-a, H.D. traži poništenje odluke, priznavanje njenog prava na porodičnu penziju ili vraćanje upravnom organu (Žalbena komisija pri MFRT) na ponovno razmatranje.

Sa druge strane, tuženi oštro negira navode tužilje, tvrdeći da H.D. ne ispunjava zakonske uslove i kriterijume za priznavanje porodične penzije, kako je navedeno u Zakonu o penzijskim šemama koje finansira država.

⁵ Isto, Član 10, tačka 1.7. <https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2793> (poslednji pristup 16. novembra 2023).

⁶ Rešenje Osnovnog suda, A.br. 448/2019, od dana: 13.09.2023.

Zaključak: Nakon temeljnog razmatranja ovog slučaja, Osnovni sud je odlučio da vrati predmet na ponovno razmatranje i ponovno odlučivanje tuženom, Ministarstvu finansija, rada i transfera. 7. Shodno tome, predmet se vraća tuženom na ponovno razmatranje i vraćanje u pređašnje stanje. Obrazloženje suda baca svetlo na ključan nedostatak sadržan u drugostepenoj odluci, posebno Žalbene komisije Odeljenja za penzije Ministarstva finansija, rada i transfera. Značajno je da sud podvlači nedostatak rezimea činjeničnog stanja iz ZOUP-a8 i naglašava imperativ da upravni akt – u ovom slučaju drugostepena odluka – bude racionalno obrazložen, u skladu sa Zakonom o ZOUP-u9. Prema članu 132. ZOUP-a, drugostepeni organ sada ima obavezu da u re-postupku u roku od trideset dana razmotri sve primedbe suda.

PREPORUKA

- Kako bi se izbeglo ponovno razmatranje i premeštanje slučajeva iz Osnovnog suda na druge instance, kao i kako bi se uticalo na povećanje efikasnosti u rešavanju pravnih slučajeva, posebno onih koji uključuju javne vlasti poput Ministarstva finansija, rada i transfera, savetuje se relevantnim organima, posebno Žalbenoj komisiji, da donose odluke u skladu sa Zakonom o upravnim postupcima.

7 Rešenje Osnovnog suda, A.br. 1233/2022, od dana: 25.07.2023.

8 Službeni list Republike Kosovo. ZAKON br. 05/L-031 o opštem upravnom postupku, član 47, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12559> (poslednji put pristupljeno 15. oktobra 2023.).

9 Ibid, član 48

